

ΖΗΣΕ ΟΠΩΣ ΟΙ ΣΤΩΙΚΟΙ

RYAN HOLIDAY

4 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ

ΔΕΙΞΕ
ΘΑΡΡΟΣ
Η ΤΥΧΗ ΕΥΝΟΕΙ
ΤΟΥΣ ΤΟΛΜΗΡΟΥΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι τέσσερις αρετές	11
Εισαγωγή	15
 ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ – Φόβος	 21
Το κάλεσμα που φοβόμαστε... ..	23
Το σημαντικό είναι να μη φοβόμαστε	34
Συντρίβουμε τον φόβο με τη λογική.....	38
Αυτός είναι ο εχθρός	41
Φαίνονται πάντα περισσότεροι πριν τους μετρήσουμε	44
Και αν...;	48
Μην αφήνετε τις δυσκολίες να σας αποθαρρύνουν	52
Επικεντρωθείτε σε αυτό που βρίσκεται μπροστά σας	55
Ποτέ μην αμφισβητείτε το θάρρος των άλλων	59
Εμείς επιλέγουμε την πραγματικότητα.....	63
Φοβόμαστε να πιστέψουμε	66
Μην επιτρέψετε να σας εκφοβίσουν	70
Κάθε πρόοδος είναι ένα άλμα	74
Μη φοβάστε να παίρνετε αποφάσεις.....	77
Η ασφάλεια πάνω απ' όλα;	80
Ο φόβος κάτι μας δείχνει	84
Το τρομακτικότερο είναι να είμαστε ο εαυτός μας.....	87
Η ζωή συμβαίνει σε κοινή θέα. Συνηθίστε το.....	91
Ποια παράδοση θα επιλέξετε;.....	95

Μη φοβάστε να ζητάτε βοήθεια	97
Όταν κάνουμε την υπέρβαση...	100
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ – Θάρρος	103
Το κάλεσμα που ακούμε...	105
Ο κόσμος θέλει να ξέρει	115
Αν όχι εμείς, τότε ποιος;	117
Η προετοιμασία μάς καθιστά γενναίους	120
Ξεκινήστε από κάπου. Κάντε κάτι	124
Εμπρός!	127
Μιλήστε σταράτα στον ισχυρό	130
Πάρτε τις αποφάσεις σας	133
Είναι καλό να είστε «αγύριστο κεφάλι»	137
Λίγα μόνο δευτερόλεπτα θάρρους	140
Κάντε το συνήθεια	144
Βγείτε στην επίθεση	148
Μην κάνετε πίσω	151
Το θάρρος είναι μεταδοτικό	155
Αναλάβετε τις ευθύνες σας	158
Πάντα μπορείτε να αντισταθείτε	161
Η τύχη ευνοεί τους τολμηρούς	165
Το θάρρος της δέσμευσης	169
Αγάπα τον πλησίον σου	172
Η τόλμη δεν είναι συνώνυμο της βιασύνης	176
Δημιουργούμε επιλογές για τον εαυτό μας	180
Όταν η βία είναι η μόνη λύση	183
Αφήστε τα όλα πίσω	186
Κάντε το καθήκον	190
Οι πιθανότητες δεν λένε όλη την αλήθεια	193
Κάντε τους υπερήφανους	198
Όταν ξεπερνούμε τα όριά μας.....	201

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ – Ήρωες	205
Υπερβαίνοντας το κάλεσμα... ..	207
Ο σκοπός μετράει.	216
Καλύτερα ειρήνη παρά πόλεμος	220
Περιπλάνηση στις ερημιές	225
Αγάπη και ανιδιοτέλεια	229
Εξυψώστε τους ανθρώπους.	233
Δεν υπάρχει χρόνος για δισταγμό	237
Μόνοι μας φτιάχνουμε την τύχη μας	241
Ατρόμητοι	244
Είστε διατεθειμένοι να πληρώσετε το τίμημα;	248
Το μεγάλο γιατί.	253
Επιστρέφοντας στον τόπο του καθήκοντος	256
Η σιωπή είναι βία	260
Χρειάζεται τόλμη για να ελπίζουμε.	264
Κάψτε τη λευκή σημαία	268
Κανείς δεν είναι άτρωτος.	272
Το θάρρος είναι η σπουδαιότερη αρετή	275
 Επίλογος	 280
Τι να διαβάσω στη συνέχεια;	291
Ευχαριστίες	292

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΦΟΒΟΣ

Πέρα από το μέρος αυτό της οργής και των δακρύων
Ξεπροβάλλει μόνο ο Τρόμος της σκιάς
Αλλά η απειλή των χρόνων
Ατρόμητο για πάντα θα με βρίσκει.

ΟΥΙΛΙΑΜ ΕΡΝΕΣΤ ΧΕΝΛΙ

Ποιες δυνάμεις καταδυναστεύουν το θάρρος; Τι καθιστά κάτι τόσο πολύτιμο τόσο σπάνιο; Τι μας εμποδίζει να κάνουμε αυτό που μπορούμε, αυτό που πρέπει; Από πού πηγάζει η δειλία; Από τον φόβο. Είναι αδύνατον να νικήσουμε έναν εχθρό που δεν καταλαβαίνουμε, και ο φόβος –σε όλες τις μορφές του, από τον τρόπο ως την απάθεια και το μίσος και την αποφυγή ρίσκων– είναι ο εχθρός του θάρρους. *Βρισκόμαστε σε πόλεμο με τον φόβο.* Πρέπει επομένως να μελετήσουμε τον φόβο, να γνωριστούμε μαζί του, να παλέψουμε με τα αίτια και τα συμπτώματά του. Γι' αυτό έχτιζαν οι Σπαρτιάτες ναούς στον φόβο. Για να τον έχουν από κοντά. Για να διαπιστώνουν τη δύναμή του και να την αποκρούουν. Γενναίοι δεν είναι αυτοί που δεν νιώθουν φόβο –όλοι οι άνθρωποι φοβούνται–, αλλά αυτοί που μπορούν να τον ξεπεράσουν και να τον κατακτήσουν.

Μάλιστα, πρέπει να πούμε ότι η σπουδαιότητα, η μεγαλοσύνη, είναι ανέφικτη αν δεν πράξουμε έτσι. Κανείς δεν γράφει πάντως για τους δειλούς. Τίποτε δεν διατηρούμε στη μνήμη μας. Τίποτε δεν θαυμάζουμε. Σκεφτείτε ένα καλό πράγμα που δεν χρειάστηκε λίγα έστω δευτερόλεπτα τόλμης. Αν λοιπόν επιθυμούμε να γίνουμε σπουδαίοι, πρώτα πρέπει να μάθουμε να κατακτούμε τον φόβο, ή τουλάχιστον να τον αφήνουμε πίσω τις λίγες εκείνες στιγμές που έχουν σημασία.

Το κάλεσμα που φοβόμαστε

Ακόμα και όταν ήταν πολύ μικρή για να το αντιληφθεί, η Φλόρενς Νάιτινγκέιλ ήταν ατρόμητη.

Έχει διασωθεί μια μικρή ζωγραφιά από τα παιδικά της χρόνια. Μια θεία της απαθανάτισε τη Φλόρενς να περπατά με τη μητέρα της και την αδερφή της, σε ηλικία τεσσάρων ετών περίπου.

Η μεγαλύτερη αδερφή έχει γραπώσει το χέρι της μητέρας της. Εντωμεταξύ, η Φλόρενς «προχωρά αγέρωχα μόνη», με την υπέροχη εκείνη αθώα αυτοπεποίθηση που έχουν κάποια παιδιά. Δεν ένιωθε την ανάγκη να μείνει ασφαλής. Δεν την ένοιαζε τι σκέφτονταν οι άλλοι. Είχε τόσα να δει, τόσα να εξερευνήσει.

Δυστυχώς, όμως, η ανεξαρτησία της δεν είχε διάρκεια.

Ίσως κάποιος να της είπε πως ο κόσμος είναι μέρος επικίνδυνο. Ίσως ήταν η ανεπαίσθητη αλλά πανταχού παρούσα πίεση της εποχής, που έλεγε πως τα κορίτσια έπρεπε να συμπεριφέρονται με κάποιον συγκεκριμένο τρόπο. Ίσως ήταν οι ανέσεις της προνομιούχας ζωής της, που νέκρωσαν την αίσθηση τι μπορούσε να καταφέρει.

Όλοι μας έχουμε διεξαγάγει κάποια μορφή της συζήτησης αυτής, όπου ένας ενήλικας προβαίνει στο βάνανυστο αμάρτημα –όποιες και αν ήταν οι προθέσεις του– να διαλύσει τη φούσκα μέσα στην οποία ζούμε. Νομίζει πως μας προετοιμάζει για το μέλλον, αλλά

το μόνο που κάνει είναι να προβάλλει πάνω μας τους δικούς του φόβους, τους δικούς του περιορισμούς.

Και τι βαρύ που είναι το κόστος. Πόσο θάρρος στερεί από τον κόσμο.

Έτσι κόντεψαν να εξελιχθούν τα πράγματα και για τη Φλόρενς.

Στις 7 Φεβρουαρίου 1837, σε ηλικία 16 ετών, επρόκειτο να λάβει «το κάλεσμά» της, όπως θα το αποκαλούσε αργότερα.

Για τι; Για πού; Και πώς;

Το μόνο που ένιωσε ήταν μια μυστήρια παρότρυνση, προερχόμενη από τους ουρανούς, που της έδινε την αίσθηση πως κάτι περίμεναν από εκείνη, πως κάποιο σκοπό είχε να εξυπηρετήσει, να αφιερώσει τη ζωή της σε κάτι διαφορετικό σε σύγκριση με την πλούσια και νωθρή οικογένειά της, κάτι διαφορετικό από τον περιοριστικό και απογοητευτικό ρόλο που είχαν οι γυναίκες της εποχής εκείνης.

«Κάπου μέσα μας, ακούμε μια φωνή...» έλεγε ο Πατ Τίλμαν καθώς σκεφτόταν να εγκαταλείψει την καριέρα του στο NFL για να καταταγεί στους καταδρομείς του στρατού. «Η φωνή αυτή μας ωθεί προς την κατεύθυνση του ανθρώπου που επιθυμούμε να γίνουμε, αλλά είναι επιλογή μας αν θα την ακολουθήσουμε ή όχι. Τις περισσότερες φορές, η κατεύθυνση που παίρνουμε είναι προβλέψιμη, ευθεία, φαινομενικά θετική. Άλλες φορές, όμως, ακολουθούμε ένα τελείως διαφορετικό μονοπάτι».

Θα έλεγε κανείς πως ένα γενναίο κορίτσι όπως η Φλόρενς Νάιτινγκεϊλ θα ήταν έτοιμο να ακούσει τη φωνή αυτή, αλλά, όπως τόσοι άλλοι, είχε κι εκείνη εσωτερικεύσει τις πεποιθήσεις της εποχής της και είχε μετατραπεί σε φοβισμένη έφηβη που δεν τολμούσε να φανταστεί κάποιο άλλο μονοπάτι να ξανοίγεται εμπρός της εκτός αυτού που είχαν ακολουθήσει και οι γονείς της πριν από εκείνη.

«Υπήρχε ένα μεγάλο εξοχικό στο Ντέρμπισερ» έγραφε ο Λίτον Στρέιτς στο κλασικό του έργο *Ζωές Επιφανών Βικτοριανών*, «και άλλο

ένα στο Νιου Φόρεστ' υπήρχαν δωμάτια στο Μείφερ για τη σεζόν του Λονδίνου και τις δεξιώσεις του' υπήρχαν περιοδείες στην Ευρώπη με περισσότερες βραδιές με ιταλικές όπερες και θεάσεις διασημοτήτων του Παρισιού απ' ό,τι συνήθως. Μεγαλωμένη με τέτοια πλεονεκτήματα, θα ήταν φυσικό να υποθέσει κανείς ότι η Φλόρενς θα τα είχε εκτιμήσει δεόντως, κάνοντας το καθήκον της στο κοινωνικό επίπεδο ζωής που της είχε χαρίσει ο Θεός – με άλλα λόγια, να παντρευτεί, ύστερα από τον κατάλληλο αριθμό χορών και δείπνων, έναν περιζήτητο τζέντλεμαν και να ζήσει ζωή χαρισάμενη».

Για οκτώ χρόνια, το κάλεσμα αυτό παρέμεινε στο πίσω μέρος του μυαλού της Φλόρενς, σαν ελέφαντας σ' ένα δωμάτιο που κανείς δεν του δίνει σημασία. Εντωμεταξύ, αντιλαμβανόταν έστω και αμυδρά πως ο βικτοριανός κόσμος δεν ήταν όσο τέλειος φαινόταν. Το προσδόκιμο ζωής μετά βίας ξεπερνούσε τα σαράντα χρόνια. Σε πολλές πόλεις, το ποσοστό θνησιμότητας για ασθενείς που εισάγονταν στα νοσοκομεία ήταν υψηλότερο απ' ό,τι για όσους γιατροπορεύονταν εκτός αυτών. Στον πόλεμο της Κριμαίας, όπου η Φλόρενς θα διακρινόταν αργότερα, μόλις 1.800 άνδρες από τις εκατό χιλιάδες πέθαναν από τις πληγές τους. Πάνω από δεκαέξι χιλιάδες πέθαναν από αρρώστιες, και άλλοι δεκατρείς χιλιάδες κατέστησαν ανίκανοι να υπηρετήσουν. Ακόμα και σε καιρό ειρήνης οι συνθήκες ήταν φρικτές, και η κατάταξη στον στρατό σχεδόν ισοδυναμούσε με καταδίκη σε θάνατο. «Θα ήταν το ίδιο αν βγάζατε 1.100 άνδρες στην Κοιλάδα του Σόλσμπερι κάθε χρόνο και τους εκτελούσατε επιτόπου» είπε κάποτε η Φλόρενς σε αξιωματικούς του στρατού.

Όμως, όσο επιτακτική κι αν ήταν η κρίση αυτή –όσο γρήγορα κι αν μεγάλωνε ο σωρός των δολοφονημένων ανδρών–, ο φόβος ήταν μεγαλύτερος.

Υπήρχαν ασημικά να φροντίσει, γράφει ο Στρέιτσι. Ένας πατέρας που περίμενε από εκείνη να του διαβάσει τα βράδια. Έπρεπε να βρει κάποιον να παντρευτεί. Έπρεπε να σχολιαστούν όσα ακούγονταν

τριγύρω. Δεν είχε τίποτε να κάνει, και αυτό ακριβώς αναμενόταν από μια γυναίκα με τα μέσα που διέθετε: να μην κάνει *τίποτε*.

Η Φλόρενς, νιώθοντας την πίεση της ανιαρής καθημερινότητας, αγνόησε το κάλεσμα, φοβήθηκε να το αφήσει να παρεμβληθεί στην ευγενή κοινωνία. Ναι, βοηθούσε ενίοτε τους άρρωστους γείτονες. Διάβαζε βιβλία. Γνώρισε ενδιαφέροντες ανθρώπους όπως η Ελίζαμπεθ Μπλάκγουελ, η πρώτη γυναίκα γιατρός. Αλλά όταν της προτάθηκε, σε ηλικία 25 ετών, να εργαστεί ως εθελόντρια στο νοσοκομείο του Σόλσμπερι, άφησε τη μητέρα της να συνθλίψει το όνειρο. Να δουλέψει σε νοσοκομείο; Καλύτερα στα καλντερίμια του Λονδίνου!

Ύστερα από οκτώ χρόνια άρνησης, ένα νέο κάλεσμα έκανε την εμφάνισή του. Η φωνή ξαναρώτησε, πιο δηκτικά αυτή τη φορά: *Θα αφήσεις την υπόληψή σου να σε κρατήσει μακριά από την υπηρεσία σου;* Αυτός ακριβώς ήταν ο φόβος: Τι θα έλεγαν οι άλλοι; Μπορούσε αλήθεια να απελευθερωθεί από τα δεσμά της οικογένειάς της, που την είχε από κοντά; Από ντεμπιτάντ σε *νοσοκόμα*; Πώς θα ακολουθούσε μια κλίση για την οποία δεν γνώριζε σχεδόν τίποτε – μια κλίση που μόλις και μετά βίας είχε κάνει την εμφάνισή της τον 19ο αιώνα; Μπορούσε αυτή να κάνει ό,τι υποτίθεται πως δεν ήταν δουλειά γυναικών; Μπορούσε να επιτύχει σε αυτό;

Ο φόβος ήταν ισχυρός, όπως και σε κάθε άνθρωπο που πάει να βουτήξει στα βαθιά, που σκέφτεται να ανατρέψει τη ζωή του για να δοκιμάσει κάτι καινούργιο ή διαφορετικό. Όταν όλοι σου λένε ότι θα αποτύχεις, ότι κάνεις λάθος, πώς να μην τους πιστέψεις; Είναι μια φρικτή παραδοξότητα: Θα έπρεπε να είσαι τρελός για να μην τους ακούσεις όταν σου λένε πως είσαι τρελός.

Κι όταν προσπαθούν να ξυπνήσουν τις ενοχές μέσα σου; Κι όταν προσπαθούν να σε τιμωρήσουν; Κι αν φοβάσαι πως θα απογοητεύσεις τους άλλους; Αυτό είχε να αντιμετωπίσει η Νάιτινγκεϊλ. Γονείς που εκλάμβαναν τις φιλοδοξίες της ως καταγγελία της δικής

τους αντίστοιχης έλλειψης. Η μητέρα της έβαλε τα κλάματα επειδή σχεδίαζε να «ατιμώσει τον εαυτό της», ενώ ο πατέρας της της έλεγε πως ήταν κακομαθημένη και αχάριστη.

Ήταν οδυνηρά τα ψέματα που εσωτερίκευσε. «Δόκτορα Χάου» τόλμησε μια μέρα η Φλόρενς να ρωτήσει τον Σάμιουελ Γκρίντλι Χάου, γιατρό και σύζυγο της Τζούλια Ουόρντ Χάου, στιχουργού του «Battle Hymn of the Republic», «θεωρείτε πως θα ήταν αταίριαστο και άκομφο για μια νεαρή Αγγλίδα να αφοσιωθεί στην ανιδιοτελή εργασία σε νοσοκομείο; Νομίζετε πως θα ήταν απαίσιο;». Η διατύπωση η ίδια αποκάλυπτε όλα όσα εκλάμβανε ήδη ως δεδομένα. *Αταίριαστο. Άκομφο. Απαίσιο.*

Βρισκόταν σε δίλημμα – ζητούσε άραγε άδεια για να ακολουθήσει το όνειρό της, ή άδεια για να το απαρνηθεί; «Αγαπητή μου δεσποινίς Φλόρενς» απάντησε ο Χάου, «θα ήταν αταίριαστο, και στην Αγγλία ό,τι είναι αταίριαστο είναι συνήθως και άκομφο· αλλά θα σας έλεγα “να προχωρήσετε”, αν έχετε κλίση προς αυτό τον τρόπο ζωής, να κυνηγήσετε αυτό που σας εμπνέει, και θα βρείτε πως τίποτε αταίριαστο, τίποτε ανάξιο μιας κυρίας δεν υπάρχει στο να εκπληρώνετε το καθήκον σας στην υπηρεσία άλλων. Διαλέξτε, ακολουθήστε το, και όπου σας βγάλει».

Ωστόσο εξακολουθούσαν να υφίστανται ο φόβος του άγνωστου, το βάρος των ενοχών, οι απειλές. Όλα τους σχεδιασμένα να την κρατήσουν σπίτι, εντός των ορίων της. Και όπως συνήθως συμβαίνει, είχαν αποτέλεσμα – παρά την απερίφραστη ενθάρρυνση κάποιου που τον θαύμαζε.

«Τι δολοφόνος θα ήμουν αν διατάρασσα την ευτυχία τους» έγραφε η Φλόρενς στο ημερολόγιό της. «Τι σόι άνθρωπος είμαι που η ζωή τους δεν μου αρκεί;» Η οικογένειά της είχε σταματήσει να της μιλάει, έγραφε, «λες και μόλις είχα επιστρέψει έχοντας διαπράξει κάποιο έγκλημα». Οι τακτικές αυτές αποδείχθηκαν αποτελεσματικές για χρόνια. «Είχε τη δύναμη να επιβληθεί» γράφει

για εκείνη ο βιογράφος της Σέσιλ Γούντχαμ-Σμιθ, «αλλά δεν το έκανε. Τα δεσμά που την κρατούσαν ήταν από άχυρο, αλλά δεν τα έσπασε».

Η Νάιτινγκεϊλ δεν αποτέλεσε εξαίρεση σε αυτό – είτε το 1840 είτε σήμερα. Μάλιστα, στο λεγόμενο Ταξίδι του Ήρωα, από τι ακολουθείται συνήθως το «κάλεσμα στην περιπέτεια»; Από την *άρνηση*. Επειδή είναι δύσκολο, επειδή είναι τρομακτικό, επειδή προφανώς διάλεξαν το λάθος άτομο. Αυτή τη συζήτηση έκανε με τον εαυτό της η Φλόρενς Νάιτινγκεϊλ, και όχι για λίγο, αλλά επί δεκαέξι συναπτά έτη.

Έτσι είναι ο φόβος. Μας εμποδίζει να ακολουθήσουμε τον δρόμο μας. Μας κρατάει πίσω. Μας κάνει να διστάζουμε. Μας δίνει αμέτρητους λόγους να το κάνουμε. Ή να μην το κάνουμε.

«Πόσο λίγα μπορεί να πετύχει κανείς όταν φοβάται» έγραφε αργότερα η ίδια η Νάιτινγκεϊλ. Ένα μεγάλο μέρος των πρώτων τριών δεκαετιών της ζωής της αποτελούσαν απόδειξη πως ήξερε για τι μιλούσε. Αλλά ήξερε επίσης πως για μια μικρή, φευγαλέα στιγμή δεν είχε φοβηθεί. Χρειάζοταν να αδράξει ξανά τη δύναμη αυτή που έκρυβε μέσα της, να την απελευθερώσει και να εισακούσει το κάλεσμα που ήξερε πως απευθυνόταν σε εκείνη.

Το άλμα ήταν τρομακτικό. Έπρεπε να αφήσει πίσω μια ζωή γεμάτη ανέσεις. Να υπερβεί τα εσκαμμένα. Να αγνοήσει τα κύματα αμφιβολιών και απαιτήσεων. Είναι φυσιολογικό το ότι όλα αυτά την έκαναν να διστάσει – το ίδιο θα συνέβαινε και σε πολλούς από εμάς. Αλλά η Νάιτινγκεϊλ ήταν πια αποφασισμένη. Δύο βδομάδες αργότερα, το πραγματοποίησε.

«Δεν πρέπει να περιμένω συμπόνια ή βοήθεια από αυτούς» έγραφε σχετικά με την απόφασή της να σπάσει τα δεσμά της. «Πρέπει να *πάρω* μερικά πράγματα, όσο λιγότερα γίνεται, για να μπορέσω να ζήσω. Αλλά πρέπει να τα *πάρω*, κανείς δεν θα μου τα χαρίσει».

Μέσα σ' έναν χρόνο, έστηνε πρόχειρα νοσοκομεία για τους τραυ-

ματίες στην Κριμαία. Οι συνθήκες ήταν τραγικές. Άνθρωποι πέθαιναν στους διαδρόμους των κτιρίων και στα καταστρώματα των πλοίων, καθώς δεν υπήρχαν αρκετά κρεβάτια. Ποντίκια έκλεβαν μπουκιές φαγητού από τα πιάτα τους. Οι ασθενείς κούρνιαζαν όλοι μαζί σε παγωμένα δωμάτια χωρίς ρούχα· κάποιοι πέρασαν τις τελευταίες τους στιγμές εντελώς γυμνοί. Οι μερίδες τους ήταν ανεπαρκείς, οι γιατροί τους ανίκανοι. Από αυτά ακριβώς τα πράγματα είχαν προσπαθήσει να τη διαφυλάξουν οι γονείς της. Αρκούσαν για να τρομάξουν και τον πιο αφοσιωμένο υπηρέτη της κοινωνίας.

«Γνωρίζομαι καλά» εξηγούσε εκείνη «με τις κατοικίες στις χειρότερες γειτονιές των περισσότερων από τις μεγάλες πόλεις στην Ευρώπη, αλλά ποτέ δεν έχω βρεθεί σε περιβάλλον που να μπορώ να το συγκρίνω με αυτό του Νοσοκομείου του Στρατώνα τις νύχτες». Πλέον, ο φόβος είχε σβήσει. Τη θέση του είχε πάρει μια γαλήνια αποφασιστικότητα. Πλήρωσε από την τσέπη της για τις επισκευές που χρειάζονταν και ανασκουμπώθηκε για να δουλέψει.

Ο Χένρι Γουόντσγουορθ Λονγκφέλοου απέδωσε τέλεια τον ηρωισμό της σε ένα του ποίημα, αντιπαραθέτοντας τους ανήλιαγους, τρομακτικούς διαδρόμους του νοσοκομείου με την εικόνα της Φλόρενς που περιφέρεται από δωμάτιο σε δωμάτιο, φωτίζοντάς τα τόσο με τη λάμπα που κρατάει όσο και με την καλή της διάθεση.

Στα αγγλικά τα χρονικά
Και μυθικά και ποιητικά,
Το φως αυτό θα λάμπει αιώνια
Μέσα στην ιστορίας τα χρόνια.

Η Κυρία με τη λάμπα στέκει μόνη
Στης σπουδαίας χώρας το χιόνι,
Ένας ευγενής τύπος του καλού,
Γυναικείου ηρωισμού.

Ηρωισμού που επέδειξε μόνο και μόνο επειδή αποδείχθηκε αρκετά γενναία ώστε να ξεπεράσει τους κοινότοπους αλλά πανίσχυρους φόβους της.

Το έργο της στην Κριμαία, που το πραγματοποίησε εν καιρώ πολέμου και με θανάσιμο κίνδυνο για την ίδια –κόλλησε μάλιστα κριμαϊκό πυρετό (βρουκέλλωση), που θα τη βασάνιζε για όλη της τη ζωή–, αποτέλεσε την πηγή έμπνευσης του Ερυθρού Σταυρού. Οι καινοτομίες της, το ριζοσπαστικό της έργο στη συστηματικοποίηση της φροντίδας των ασθενών και των ανήμπορων, συνεχίζουν να ευεργετούν οποιονδήποτε έχει περάσει από το κατώφλι νοσοκομείου τα τελευταία 180 χρόνια, από τότε που τόλμησε να εγκαταλείψει την ασφάλεια του μονοπατιού που είχε χαραχθεί για εκείνη.

Η μητέρα της είχε βάλει τα κλάματα όταν η Φλόρενς πάτησε πόδι. «Είμαστε πάπιες που γέννησαν έναν άγριο κύκνο» είπε. Φανταστείτε να κλαίτε επειδή το παιδί σας αποδείχθηκε ιδιαίτερο. Φανταστείτε να μεγαλώνετε σε ένα τέτοιο σπιτικό. Όπως έγραψε ο Στρέιτσι, η μητέρα της Νάιτινγκεϊλ είχε άδικο. Η κόρη της δεν ήταν κύκνος. Είχε γεννήσει έναν αετό. Μεγάλωνε για χρόνια στη φωλιά, αλλά όταν άνοιξε τα φτερά του ξέχασε τι σημαίνει φόβος.

Αυτό που προοριζόμαστε να κάνουμε στη ζωή προέρχεται από το υπερπέραν· είναι κάτι μεγαλύτερο από εμάς. Όλοι μας καλούμαστε να γίνουμε κάτι. Έχουμε επιλεγεί. Είμαστε διαλεχτοί... αλλά θα επιλέξουμε να το αποδεχθούμε αυτό; Ή θα το βάλουμε στα πόδια;

Αυτό είναι το κάλεσμά μας.

Η μία θεώρηση της ιστορίας της Νάιτινγκεϊλ είναι πως αγνόησε για χρόνια το κάλεσμά της. Η άλλη είναι πως προετοιμαζόταν για την αποστολή της ζωής της. Χρειάστηκε χρόνο για να βρει τον δρόμο της μέσα από τη στάχτη που της έριχνε στα μάτια η οικογένειά της και ολόκληρη η κοινωνία στην προσπάθειά τους να την

αποθαρρύνουν να κάνει αυτό που ένιωθε ότι έπρεπε. Χρειάστηκε χρόνο να αποκτήσει τις ικανότητες που θα της επέτρεπαν να μεταμορφώσει το επάγγελμα της νοσηλεύτριας.

Και στις δύο εκδοχές, ο φόβος –και ο θρίαμβος σε βάρος του– ήταν η μάχη που καθόρισε την ύπαρξή της. Το ίδιο ισχύει και για κάθε άλλον άνθρωπο που έχει αλλάξει τον κόσμο. Δεν υπάρχει τίποτε που να αξίζει να πραγματοποιηθεί και να μη μας τρομάζει. Κανείς δεν έγινε σπουδαίος χωρίς πρώτα να παλέψει με τις αμφιβολίες, τα άγχη, τους περιορισμούς, τους δαίμονές του.

Όπως αποδείχθηκε, η εμπειρία αυτή επηρέασε βαθιά τη Νάιτινγκέιλ. Όταν επιτέλους αφοσιώθηκε στην ίδρυση νοσοκομείων και στη μεταρρύθμιση των συστημάτων στρατιωτικής και δημόσιας υγείας της Βρετανίας, αντιμετώπισε σθεναρή αντίσταση – από τη γραφειοκρατία, την κοινωνία, τις πολιτικές δυνάμεις που βρίσκονταν στην εξουσία. Έπρεπε να αποτελέσει κάτι περισσότερο από τον άγγελο του ελέους στο πλευρό των ασθενών της: Έγινε οικονόμος, σκιώδης υπουργός, λομπίστρια, πληροφοριοδότρια, ακτιβίστρια, διαχειρίστρια. Το μεταρρυθμιστικό της έργο κατέστη δυνατό επειδή όλα αυτά ανήκαν στις ικανότητές της, χάρη στην επιμονή που επέδειξε αντιμετώπιση με την αδίστακτη και τρομακτική αντίσταση στις ιδέες της να διεξαγάγει έναν υπομονετικό αλλά ανυποχώρητο αγώνα κατά όσων επιδίωκαν να την αποθαρρύνουν.

Κανείς δεν μπορούσε να την τρομάξει πια. Κανείς δεν ήταν ικανός να την εκφοβίσει.

«Το γράμμα σας έρχεται από την Μπέλγκρεϊβ Σκουέαρ» έγραφε σε ένα γράμμα με το οποίο νουθετούσε τον Βρετανό υπουργό Άμυνας, «ενώ εγώ σας γράφω από μια καλύβα στην Κριμαία. Έχουμε πολύ διαφορετική οπτική γωνία». Αυτό το έγραφε μια γυναίκα που λίγους μήνες πριν φοβόταν μην απογοητεύσει την υστερική μητέρα της. Τώρα, όταν ένας γιατρός –ή οποιοσδήποτε άλλος– της

έλεγε πως κάτι δεν μπορούσε να γίνει, εκείνη απαντούσε με ήρεμη αυτοπεποίθηση: «Ωστόσο *πρέπει* να γίνει». Και αν δεν γινόταν –όπως, για παράδειγμα, όταν ένα νοσοκομείο στο οποίο εργαζόταν αρνούνταν να δεχτεί καθολικούς και εβραίους ασθενείς–, απειλούσε να παραιτηθεί. Το μήνυμά της ήταν ξεκάθαρο.

Η εμπειρία που είχε αποκτήσει με τον φόβο τής επέτρεπε να κατανοήσει και να αγαπήσει τους χιλιάδες λαβωμένους και ετοιμοθάνατους ασθενείς που φρόντιζε. «Η διστακτικότητα, η αβεβαιότητα, η αναμονή, οι προσδοκίες, ο φόβος για τις εκπλήξεις κάνουν περισσότερη ζημιά σε έναν ασθενή από κάθε κοπιαστική άσκηση» έγραφε η Νάιτινγκεϊλ. «Να θυμάστε πως βρίσκεται πρόσωπο με πρόσωπο με τον εχθρό του όλη την ώρα, μάχεται εσωτερικά εναντίον του, διεξάγει ατέρμονες φανταστικές συζητήσεις μαζί του». Ήταν μια μάχη που τη γνώριζε από πρώτο χέρι, και που ήξερε πώς να τους βοηθήσει να την κερδίσουν.

Σήμερα, ο καθένας μας δέχεται το δικό του κάλεσμα.

Να υπηρετήσει τον συνάνθρωπο.

Να αποτολμήσει ένα ρίσκο.

Να αντισταχθεί στο κατεστημένο.

Να τρέξει *προς* τον κίνδυνο ενώ οι άλλοι τρέχουν μακριά του.

Να σηκώσει το κεφάλι.

Να κάνει κάτι που οι άλλοι του λένε πως είναι αδύνατο.

Θα υπάρξουν πολλοί λόγοι που θα μας κάνουν να νιώσουμε σαν να ακολουθούμε τον λάθος δρόμο. Θα υπάρξει απίστευτη πίεση να εκδιώξουμε τις σκέψεις, τα όνειρα, την *ανάγκη* αυτή από το μυαλό μας. Ανάλογα πού βρισκόμαστε και τι θέλουμε να επιτύχουμε, η αντίσταση που θα ορθωθεί απέναντί μας μπορεί να είναι απλά, λογικά επιχειρήματα... ή και ωμή βία.

Ο φόβος θα γίνει αισθητός. Πάντα το κατορθώνει αυτό.

Θα μας εμποδίσει όμως να υπακούσουμε στο κάλεσμά μας; Θα αφήσουμε χωρίς απάντηση την κλήση στο καθήκον;

Ή θα συρθούμε ολοένα πιο κοντά σε αυτό, όπως έκανε η Νάιτινγκέϊλ, ατσαλώνοντας τον εαυτό μας, προετοιμάζοντάς τον ώσπου να είμαστε επιτέλους έτοιμοι να κάνουμε αυτό για το οποίο γεννηθήκαμε;

ΜΠΕΣΤ ΣΕΛΕΡ

New York Times, Wall Street Journal, USA Today

Θάρρος

Πάντα σπάνιζε, αλλά σήμερα το χρειαζόμαστε
περισσότερο από ποτέ.

Χρειαζόμαστε την πανίσχυρη εκείνη δύναμη που μας επιτρέπει
να ξεπερνάμε τα εμπόδια, να πολεμάμε για το σωστό,
να υπηρετούμε τους άλλους, να τολμάμε αλλαγές,
να γίνουμε αυτοί που πάντα προοριζόμασταν να είμαστε.

Από τους αρχαίους Σπαρτιάτες και τους αγωνιστές για
την προάσπιση των δικαιωμάτων, από τους πρωτοπόρους
επιστήμονες ως τους διευθύνοντες συμβούλους που δεν
ακολουθούν τυφλά την πεπατημένη, από τον Σαρλ ντε Γκολ μέχρι
τη Φλόρενς Νάιτινγκέιλ, δεν υπάρχει σπουδαίος άνθρωπος που
να μην χαρακτηρίζεται από το θάρρος και την αυτοθυσία του.

Το κάλεσμα να φανούμε θαρραλέοι θα έρθει
σε όλους μας κάποια στιγμή.

Αν δεν απαντήσουμε εμείς, τότε ποιος;

Αν όχι τώρα, πότε;

Ένα βιβλίο επείγον κάλεσμα στα όπλα για όλους μας.

ΜΑΘΙΟΥ ΜΑΚΚΟΝΑΧΙ

ΗΘΟΠΟΙΟΣ ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΟΣ ΜΕ ΟΣΚΑΡ, ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

ISBN: 978-618-03-3179-0

9 786180 331790

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 83179

metaixmio.gr

